

.....

UNA VISIÓ INTERDISCIPLINÀRIA DE L'EDUCACIÓ I LA PRÀCTICA ARTÍSTICA

.....

.....

UNA VISIÓ INTERDISCIPLINÀRIA DE L'EDUCACIÓ I LA PRÀCTICA ARTÍSTICA

.....

Grup de treball Centres Integrals de les Arts
Xarxa d'Escoles Municipals de Música, Dansa
i Centres de les Arts

ÍNDEX

1	QUI SOM?	4
2	QUÈ PRETENEM?	5
3	PERSONES, ART I COMUNITAT	6
	3.1 Marc teòric	6
	Les cultures (comunitats) que tenen èxit.....	6
	Art i educació.....	7
	El valor intrínsec de les arts.....	7
	3.2 El potencial creatiu.....	8
	3.3 Construir la societat.....	8
	3.4 La nostra proposta	9
	El paradigma de la complexitat	9
	Les pràctiques artístiques contemporànies	10
	La centralitat en les persones i la comunitat.....	10
	El valor de la pràctica interdisciplinària de les arts	11
4	CONCLUSIÓ	12

1

QUI SOM?

En el marc de les línies estratègiques de la Gerència de Serveis d'Educació de l'Àrea d'Educació, Esports i Joventut de la Diputació de Barcelona, es va promoure, en l'anterior legislatura, la creació de les **Xarxes de Serveis Educatius Locals** amb l'objectiu de generar espais d'intercanvi i creixement horitzontal entre les escoles, i fer possible l'aprenentatge compartit.

Entre aquestes, es va constituir la Xarxa d'Escoles Municipals de Música, Dansa i Centres de les Arts (XEMMA) de la demarcació de Barcelona.

Dins d'aquesta xarxa, i a partir de les necessitats i els interessos dels participants, van néixer tres grups que van dissenyar els seus plans de treball respectius:

- Grup de Millora
- Grup de Recursos
- Grup de Centres Integrals de les Arts

El **grup de Centres Integrals de les Arts** està format per membres d'equips directius de deu escoles municipals de música, música i dansa i centres de les arts, a més de tres tècniques de la Gerència de Serveis d'Educació. La seva finalitat és explorar, analitzar i compartir procediments, propostes i projectes des de pràctiques artístiques diverses.

«Cadascú, des de cada projecte educatiu i cultural, està explorant els seus límits en la pràctica artística.»

2

QUÈ PRETENEM?

Aquest document és una proposta per a articular uns centres de les arts pensats en benefici d'unes pràctiques i contextos artístics centrats en les persones i en la comunitat.

Els seus objectius són reflexionar i argumentar sobre el valor dels projectes educatius i culturals interdisciplinaris com a espais on garantir el **dret** al desenvolupament artístic i creatiu de les persones; inspirar **nous posicionaments** sobre l'educació i la pràctica artística que fomentin el disseny de projectes adequats a les necessitats de les persones i del **context**; incentivar el desenvolupament d'espais d'**experimentació** i innovació artística, i, finalment, interpel·lar **les institucions, el professorat, l'alumnat, la comunitat artística i la ciutadania** perquè impulsin i comparteixin aquesta visió.

3

PERSONES,
ART I COMUNITAT

3.1 MARC TEÒRIC

LES CULTURES (COMUNITATS) QUE TENEN ÈXIT

Són diverses les definicions que es fan del terme *cultura*, sempre sotmeses al paradigma que les formula.

Segons Edgar Morin, la cultura és un cos complex de normes, símbols, mites i imatges que penetren l'individu en la seva intimitat, estructuraven els instints i orienten les emocions.¹ Aquest filòsof francès coincideix amb Jürgen Habermas en la visió orientativa de la cultura: les cultures tenen com a funció orientar l'acció per tal que aquells que comparteixen un mateix món puguin configurar racionalment les seves vides.

La cultura es transmet per l'educació formal, no formal i informal. Proporciona solucions als problemes humans que componen un grup social, i es construeix a partir de la interacció de les intel·ligències individuals.

Vivim en societat i pensem a partir d'una cultura. El desenvolupament de la nostra intel·ligència depèn de les possibilitats que ens ofereix el nostre entorn. Si bé és cert que la ment crea la cultura, també ho és que la cultura crea la ment. Per tant, «una societat intel·ligent serà capaç d'actuar d'aquesta manera» (ampliar el capital social, les possibilitats vitals dels ciutadans), mentre que «una societat estúpida farà el contrari» (Marina, 2010).²

No hi ha cap cultura (cap comunitat) que no disposi d'expressió artística. Aquesta és inseparable de l'ésser humà, i així de contundent ho expressa René Huyghe: «No hi ha art sense home, però potser tampoc home sense art».³

¹ E. Morin. *L'Esprit du temps*. París: Editorial Grasset, 1962. Vegeu també: <https://www.youtube.com/watch?reload=9&v=m9-1GS6h4oE>

² J. A. Marina. *Las culturas fracasadas*. Barcelona: Editorial Anagrama, 2010.

³ R. Huyghe. *El arte y el hombre*. Barcelona: Editorial Planeta, 1965.

ART I EDUCACIÓ

La pràctica artística és un dret humà: «Tota persona té dret a prendre part lliurement en la vida cultural de la comunitat, a fruitar de les arts i a participar del progrés científic i dels beneficis que en resultin».⁴

Mitjançant les arts, aprenem a veure el que no havíem advertit, a sentir el que no havíem sentit i a usar formes de pensament pròpies de les arts.

L'educació és generadora i, al mateix temps, transmissora de cultura. No és una illa, sinó que forma part del continent de la cultura (Bruner, 1997).⁵ Per tant, les polítiques educatives i culturals són elements fonamentals en la construcció de la comunitat que volem, d'una ciutadania autònoma, crítica, feliç i constructora d'una intel·ligència compartida.

EL VALOR INTRÍNSEC DE LES ARTS

Segons Elliot W. Eisner,⁶ el principal distintiu de les arts és el seu valor intrínsec: l'experiència vivencial de la pràctica artística, el gaudi i la comprensió estètics, constitueixen un valor absolut que es justifica per si mateix.

El valor intrínsec de les arts genera un ventall amb molts més valors:

- **Pensament plural**

Les arts demostren que hi pot haver més d'una resposta a una pregunta, i més d'una solució a un problema.

- **Forma i contingut**

En les arts, la forma té importància; el que es diu no es pot separar de com es diu.

- **Visió holística**

En l'art, cada part conté el tot, i el tot supera la suma de les parts.

- **Imaginació i sensibilitat**

Podem percebre l'obra d'art com el que és, però ens obre la possibilitat d'imaginar el que podria ser. L'art ens convida a utilitzar la sensibilitat i a refinar-la vers els matisos subtils.

- **Motivació de dins cap a fora**

La satisfacció que sentim en la creació artística és important i és garantia d'una futura activitat autònoma.

⁴ Nacions Unides. Declaració Universal dels Drets Humans, 1948, art. 27.

⁵ J. Bruner. *La educación, puerta de la cultura*. Madrid: Editorial Visor, 1997.

⁶ E. W. Eisner. *The Arts and the Creation of Mind*. New Haven: Yale University Press, 2002.

- **Llenguatges expressius**

Les arts ens descobreixen que el llenguatge literal i la quantificació no són els únics canals per representar quelcom.

- **Objectius flexibles**

La flexibilitat en el propòsit forma part del procés artístic. Es dilueix la separació entre procés i finalitat.

- **Gaudir sense pressa**

És important dedicar temps a assaborir l'experiència artística.

- **Sentit crític**

L'educació de les arts és un espai idoni per desenvolupar l'esperit crític i l'empoderament personal.

3.2 EL POTENCIAL CREATIU

Per a una societat que aspira a l'equitat en l'educació, el desenvolupament integral de totes les capacitats i del pensament crític de les persones és essencial. La creativitat és una de les capacitats més importants, ja que ens defineix com a éssers humans.

Tothom neix amb un potencial creatiu. Els diferents estils educatius familiars i escolars, els contextos socioeconòmics, les cultures de procedència i el moment vital de cada persona configuren les condicions en què aquest potencial creatiu es desenvolupa.

3.3 CONSTRUIR LA SOCIETAT

Un país modern no pot perdre de vista tot el que ha de posar a l'abast de la seva ciutadania per construir una societat equitativa i justa. Considerem que hi ha tres elements que no només haurien de ser a l'agenda de la política local i nacional, sinó que també haurien d'inspirar els dissenys curriculars, les ofertes educatives i culturals i les inversions en relació amb els seus projectes:

- La participació de tota la ciutadania en la creació i el manteniment del bé comú i en la millora de la nostra societat.
- La construcció comuna dels valors que sustenten les possibilitats d'una vida digna per a tothom.
- El coneixement de tot allò que la creativitat i les arts poden aportar a les persones i a les societats.

3.4 LA NOSTRA PROPOSTA

El grup de Centres Integrals de les Arts de la XEMMA proposa un relat que posa en qüestió la divisió tradicional de les arts com a eix vertebrador de l'oferta pedagògica. La nostra

proposta està pensada en benefici d'unes pràctiques i uns contextos artístics centrats en les persones i en la comunitat, a partir de la comprensió de la realitat contemporània.

Així, basem el plantejament en quatre eixos:

- El paradigma de la complexitat
- Les pràctiques artístiques contemporànies
- La centralitat en les persones i la comunitat
- El valor de la pràctica interdisciplinària de les arts

EL PARADIGMA DE LA COMPLEXITAT

La realitat, la vida i les persones són complexes, i per provar de comprendre-les necessitem un pensament que també sigui complex. L'antic reduccionisme dona pas avui a un nou pensament que abraça una realitat en transformació permanent, assumint totes les seves contradiccions i interrelacions sense voler simplificar-les ni aïllar les unes de les altres.

La identitat contemporània és plural i diversa, paradoxal i canviant; la condició humana és acció, sorpresa i creació.

En l'àmbit de l'educació general, el pensament complex s'introdueix a l'aula per tal de fer una aproximació més holística a totes les disciplines, en detriment del tradicional treball per assignatures estanques.

En l'àmbit científic, la divisió tradicional de les ciències ha quedat desbordada per l'aparició de noves especialitats, sovint nascudes de la fusió o interacció de ciències ja existents —biotecnologia, electrofisiologia, antropologia genètica...—, o de la reconfiguració de disciplines al voltant de l'objecte d'estudi —ciències del mar, ciències de la Terra...

Tenint en compte tot això, ens preguntem: un centre de les arts ha de conservar la separació tradicional entre les diferents especialitats artístiques? O cal propiciar un enfocament interdisciplinari que fomenti experiències artístiques d'una plenitud més gran?

LES PRÀCTIQUES ARTÍSTIQUES CONTEMPORÀNIES

La postmodernitat ha desconstruït els llenguatges artístics tradicionals. L'art contemporani supera els límits entre especialitats i gèneres, i alhora dessacralitza el gran Art tal com l'hem heretat del passat. Potser per això preferim parlar de pràctiques artístiques, més que no pas d'Art en majúscules.

Les pràctiques artístiques contemporànies s'emmirallen en la complexitat del món i de les persones, i responen a una concepció de l'art en què el format és sovint desplaçat a un segon terme a favor del gest, l'acció o la idea.

L'art contemporani busca interpel·lar, ser crític, provocar, transformar...

Hibridació, intersecció, porositat, mestissatge... són termes emprats habitualment per a caracteritzar experiències centrades en el poder transfigurador i transformador de l'art, més enllà de qualsevol límit formal o expressiu. Experiències que imposen, a més, una estètica de la intersubjectivitat: l'art esdevé relacional i participatiu, i sovint «l'obra d'art» acaba sent més el producte d'un «nosaltres» que no pas d'un «jo».

LA CENTRALITAT EN LES PERSONES I LA COMUNITAT

Una educació artística —o, si es prefereix, una oferta de pràctiques artístiques— feta a la mida de les persones es beneficia tant de les virtuts del pensament complex com de les de les pràctiques artístiques contemporànies. Les virtuts d'ambdós camps convergeixen de manera inequívoca quan les abordem des de la perspectiva de l'educació per a la vida.

La pràctica artística és un dret, l'exercici del qual orienta les persones cap a un horitzó de felicitat i plena realització individual i col·lectiva. Pensem en una educació artística encaminada a l'empoderament, que defugui limitacions preestablertes i que proposi contextos artístics flexibles i transformadors, que es corresponguin amb la diversitat dels participants i de les seves comunitats. Totes les persones participants esdevenen artistes.

En aquest sentit, l'educació artística centrada en les persones hauria de preveure l'opció d'un accés lliure i directe a una expressió artística més holística i espontània. Independentment de les diferents matèries, la pràctica hauria de ser orientada a l'acció creativa i a la participació col·lectiva al llarg i l'ample de la vida. La creació artística en comunitats que creixen, aprenen i creen conjuntament posa en valor aquests projectes.

EL VALOR DE LA PRÀCTICA INTERDISCIPLINÀRIA DE LES ARTS

L'ésser humà és alhora físic, biològic, psíquic, cultural, social i històric. En l'educació, aquesta unitat complexa està fragmentada en disciplines i dificulta entendre què és l'ésser humà. En paraules de María Acaso, «la vida no està dividida en assignatures». Per tant, cal tornar a allò que és natural en la intel·ligència humana: l'aprenentatge globalitzador i contextualitzat. Perquè l'art contemporani evoluciona cap a una pluralitat i una fusió de llenguatges, i això l'educació no ho pot obviar.

Per tant, veiem la necessitat i l'oportunitat de treballar les diferents disciplines de forma integrada per tal de:

- Afavorir una experiència artística més diversa, més rica.
- Possibilitar el contacte amb els diferents llenguatges artístics i, per tant, assolir una millor comprensió, així com un gaudi estètic més gran.
- Ampliar les possibilitats vitals (creixement personal). Un ensenyament interdisciplinari obre portes a més persones amb interessos diferents.
- Afavorir l'èxit per a tothom, ja que tothom pot fer art. La capacitat creativa és universal.
- Proporcionar experiències amb grups socials més diversos. L'art ajuda a construir comunitat, donant la possibilitat d'arribar a un grup social més gran i de ser més equitatiu.
- Impulsar plantejaments innovadors en l'àmbit docent i organitzatiu dels centres. Això comporta un coneixement compartit més gran, i amplia la mirada dels docents.
- Afavorir la facultat d'abordar de forma global els reptes que planteja la vida.
- Possibilitar la participació a tothom, sense necessitat de coneixements previs, perquè s'amplien les formes d'intervenció artística.
- Facilitar espais de participació i cocreació.
- Afavorir el treball de valors basats en la riquesa de la diversitat i la pluralitat.
- Donar eines per a entendre i practicar els llenguatges artístics contemporanis.

Per tant, veiem la necessitat i l'oportunitat de treballar les diferents disciplines de forma integrada. Ens acollim a l'argumentari d'Eisner, i hi afegim el punt de vista interdisciplinari perquè així les seves raons guanyen encara més força. Entenem que l'experiència serà més rica i diversa si possibilitem el contacte de les persones amb els diferents llenguatges artístics, al mateix temps que donem eines per a entendre'ls i practicar-los.

4

CONCLUSIÓ

Volem insistir en el nostre convenciment que les pràctiques artístiques interdisciplinàries són idònies per al treball del creixement de les persones, per a la construcció de comunitat i en l'atenció a la diversitat.

Tothom pot fer art. La capacitat creativa és universal, i les propostes de pràctiques que combinen diferents disciplines obren les portes a més persones amb interessos diferents, afavorint l'èxit de tothom. D'altra banda, les pràctiques artístiques contemporànies amplien les formes d'intervenció artística, ja que possibiliten la participació de tots, fins i tot sense necessitat de coneixements previs.

La concepció interdisciplinària facilita nous espais de participació i cocreació, propicia experiències amb grups socials més diversos, ajuda a construir comunitat, dona la possibilitat d'arribar amb més equitat a grups socials més grans, i afavoreix el treball de valors basats en la riquesa de la diversitat i la pluralitat.

Igualment, i dins del context educatiu, permet impulsar plantejaments innovadors en l'àmbit docent i organitzatiu dels centres, la qual cosa comporta més i millor coneixement compartit, i amplia la mirada dels docents.

Els membres del grup:

Mercè Monfort	Escola Municipal de Música i Dansa de Tiana
Francesc Conesa	Escola Municipal de Música Blai Net de Sant Boi de Llobregat
Jordi Umbert	Escola d'Arts en Viu del Prat de Llobregat
Eliseu Ribes	Escola Municipal de les Arts de Santa Perpètua de Mogoda
Jordi Soler	Escola Municipal de Música, Dansa i Aula de Teatre de Montornès del Vallès
Mercè Tarragó	Escola Municipal de Música i Teatre de Sant Celoni
Toni Quiles	Escola Municipal de Música de Palau-solità i Plegamans
Rosa Rodríguez	Escola de Música i Arts del Lluçanès
Dani Medina	Escola Municipal de Música de Roda de Ter i l'Esquirol, El Faristol
Sonia Lanau	Escola Municipal de Música de la Seu d'Urgell - ACEM
Araceli Rodríguez	Oficina de Planificació Educativa - Gerència de Serveis d'Educació - Àrea d'Educació, Esports i Joventut - DIBA
Sílvia Andrés	Oficina de Planificació Educativa - Gerència de Serveis d'Educació - Àrea d'Educació, Esports i Joventut - DIBA
Montse Barbosa	Servei de Suport Municipal - Gerència de Serveis d'Educació - Àrea d'Educació, Esports i Joventut - DIBA

Amb l'assessorament de:

Begonya Folch	Cap del Servei d'Èxit Educatiu i Noves Oportunitats - Departament d'Educació, Generalitat de Catalunya
----------------------	--

Crèdits de les fotografies:

Coberta i contracoberta: Escola Arts en Viu del Prat del Llobregat

Pàgina 4: Escola Municipal de Música, Dansa i Aula de Teatre de Montornès del Vallès

Pàgina 5: Escola Municipal de Música i Teatre de Sant Celoni

Pàgina 6: Escola Municipal de les Arts de Santa Perpètua de Mogoda

Pàgina 9: Escola Municipal de les Arts de Santa Perpètua de Mogoda

Pàgina 12: Escola Municipal de Música i Teatre de Sant Celoni

Diputació
Barcelona

Àrea d'Educació,
Esports i Joventut

